Ваше завдання:

Законоспектуйте та вивчіть основні положення уроку. Відео за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=IrrBQ7Cz8Fw **допоможе вам зрозуміти тему і дати відповіді на запитання в кінці тексту**

Тема уроку: Поняття «охорона праці», її зміст. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці.

План

1. **Поняття «охорона праці», її зміст**
2. **Основні принципи державної політики в галузі охорони праці**
3. **Гарантії прав працівників на охорону праці.**

1.Поняття «охорона праці», її зміст

Охорона праці - ***це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.***

Головна мета ОП – створення на кожному робочому місці безпечних умов праці, безпечної експлуатації обладнання, зменшення або повна нейтралізація дії шкідливих і небезпечних виробничих факторів на організм людини і, як наслідок, зниження виробничого травматизму та професійних захворювань.

Охорона праці має соціальне, економічне та правове значення.

Соціальне значення охорони праці полягає в тому, що вона сприяє збереженню здоров'я працівників від шкідливих і небезпечних виробничих факторів. ***Економічне значення*** реалізується у зростанні продуктивності праці, піднятті економіки та збільшенні виробництва. ***Правове значення охорони праці*** полягає в правовому регулюванні роботи з урахуванням важкості умов праці, фізіологічних особливостей жіночого організму, організму неповнолітніх тощо.

Кожний працівник має право на охорону праці, що є основним правом, закріпленим у ст. 43 Конституції та КЗпП України. Право на охорону праці працівник реалізує в процесі трудової діяльності.

Зміст права на охорону праці включає право працівника на:

- робоче місце, що відповідає вимогам охорони праці;
- загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- відмову від виконання робіт у випадку виникнення небезпеки для його життя та здоров'я внаслідок порушення вимог охорони праці;
- забезпечення індивідуального та колективного захисту за рахунок роботодавця;
- навчання безпечним методам праці за рахунок роботодавця;
- звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування, роботодавця, профспілки з питань охорони праці;
- особисту участь або участь через своїх представників у розгляді питань, пов'язаних із забезпеченням безпечних умов праці на його робочому місці, і в розслідуванні нещасного випадку, що відбувся з ним, на виробництві або професійного захворювання;
- медичний огляд відповідно до медичних рекомендацій зі збереженням місця роботи (посади) і середнього заробітку під час його проходження;
- компенсації та пільги, встановлені законодавством, колективним договором чи угодою, трудовим договором, якщо працівник зайнятий на важких роботах і роботах зі шкідливими й (або) небезпечними умовами праці.

2.Основні принципи державної політики в галузі охорони праці

У статті 4 Закону України “Про охорону праці” зазначається, що засади державної політики в галузі охорони праці базуються на ***10 основних принципах.***

1. ***Пріоритет життя і здоров’я працівників***, ***повна відповідальність роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці.***

Цей принцип вимагає від всіх суб’єктів господарювання того, щоб в разі реконструкції, модернізації виробництв, при розробці нових технологічних процесів передусім розглядалися питання впливу цих робіт на життя і здоров’я працівників. Економічна доцільність не повинна йти всупереч охороні праці. Роботодавець несе повну відповідальність за стан охорони праці на підконтрольних йому об’єктах господарювання.

2. ***Підвищення рівня промислової безпеки*** шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництв, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці.

3. ***Комплексне розв'язання завдань охорони праці*** на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямів економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля.

4. ***Соціальний захист працівників***, повне відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

5. ***Встановлення єдиних вимог з охорони праці*** для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності.

6. ***Адаптація трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану***.

Реалізація цього принципу стосується передусім створення робочих місць для інвалідів та інших людей з обмеженими можливостями.

7. ***Використання економічних методів управління охороною праці***, участь держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залучення добровільних внесків та інших надходжень на ці цілі, отримання яких не суперечить законодавству.

8. ***Інформування населення,*** проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці.

9. ***Забезпечення координації діяльності органів державної влади***, установ, організацій, об'єднань громадян, що розв'язують проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між роботодавцями та працівниками (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях.

Основними суб'єктами охорони праці ***є роботодавець і працівник***. Метою діяльності роботодавця є отримання прибутку, досягнення якомога більшого дуже часто можливо за рахунок економії на засобах захисту працюючих, нехтуванні умовами праці, наслідком чого будуть підвищені втома, травматизм, захворюваність працюючих. Така поведінка роботодавця веде до напруженості у трудовому колективі, конфлікту між роботодавцем і трудовим колективом. Але часто самі працівники свідомо або несвідомо йдуть на порушення вимог охорони праці. Працівники в основному влаштовуються на роботу заради отримання заробітної плати, і коли виконання вимог безпеки праці, застосування засобів захисту веде до зменшення продуктивності праці, а отже і розміру зарплати, вони можуть ігнорувати вимогами безпеки, незважаючи на те, що така поведінка загрожує передусім їхньому життю і здоров'ю. Ігнорування

безпекою може бути зумовлене також переоцінкою власного досвіду та майстерності, стресовим станом (депресією, збудженням, втомою), алкогольним чи наркотичним сп’янінням тощо.

Тому цей принцип спрямований на недопущення дій, що ведуть до людських жертв, травм, хвороб, як з боку роботодавців так і з боку працівників. Реалізація цього принципу можлива за допомогою громадських, профспілкових організацій і державних інституцій.

10. ***Використання світового досвіду організації роботи*** щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва.

Участь України в діяльності міжнародних органів та організацій вимагає від неї вивчення закордонного досвіду охорони праці. З іншого боку така робота без сумніву сприяє підвищенню рівня виробничої безпеки на підприємствах різних галузей економіки, зменшенню рівня нещасних випадків та професійних захворювань, поліпшенню ефективності управлінської та контрольно-наглядової діяльності в галузі охорони праці.

3.Гарантії прав працівників на охорону праці

При укладенні трудового договору працівник має бути поінформований роботодавцем під розписку про умови праці на підприємстві, наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, та можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівника на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору.

Відповідно до ч. 3 ст. 5 Закону України «Про охорону праці» працівнику не може пропонуватися робота, яка за медичним висновком протипоказана йому за станом здоров'я. До виконання робіт підвищеної небезпеки та тих, що потребують професійного добору, допускаються особи за наявності висновку психофізіологічної експертизи.

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, роботи машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства.

У статті 6 Закону України «Про охорону праці» прописано, що працівник має право відмовитися від дорученої роботи, якщо створилась виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я або для людей, які його оточують, або для виробничого середовища чи довкілля. Він зобов'язаний негайно повідомити про це безпосереднього керівника або роботодавця. Факт наявності такої ситуації за необхідності підтверджується спеціалістами з охорони праці підприємства за участю представника профспілки, членом якої він є, або уповноваженої працівниками особи з питань охорони праці (якщо

професійна спілка на підприємстві не створювалася), а також страхового експерта з охорони праці.

За період простою з цих причин не з вини працівника за ним зберігається середній заробіток.

Працівник має право розірвати трудовий договір за власним бажанням, якщо роботодавець не виконує законодавство про охорону праці, умови колективного договору з цих питань. У цьому разі працівникові виплачується вихідна допомога в розмірі, передбаченому колективним договором, але не менше тримісячного заробітку.

Працівників, які за станом здоров'я потребують надання легшої роботи, роботодавець повинен відповідно до медичного висновку перевести, за їх згодою на таку роботу на термін, зазначений у медичному висновку, і в разі потреби встановити скорочений робочий день та організувати проведення навчання працівника з набуття іншої професії відповідно до законодавства.

На час зупинення експлуатації підприємства, цеху, дільниці, окремого виробництва або устаткування органом державного нагляду або службою охорони праці за працівниками зберігається місце роботи, а також середній заробіток.

Запитання для самоперевірки:

1. Дайте визначення поняття охорона праці.
2. Яка головна мета охорони праці?
3. Якими принципами керується держава в галузі охорони праці?
4. Які гарантії надає держава працівникові на охорону праці?